

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARININ VELİLERDEN TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. Mustafa CİNOĞLU

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, M. R. Eğitim Fakültesi, mustafacinoglu@kilis.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. H. İsmail ARSLANTAŞ

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, M. R. Eğitim Fakültesi, arslantasismail@yahoo.com

Metin ÖZTÜRK

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi,
mr.metinozturk@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarının velilerden talep ettiği para ve malzemelerin neler olduğunu; bu taleplerin yasal dayanaklarını ve bu taleplerle ilgili paydaş görüşlerini tespit ederek bu taleplerin daha uygun bir şekilde karşılanmasına dönük öneriler sunmaktır. Veriler, 2011–2012 eğitim-öğretim yılında, Kilis ili merkez ilçesinde bulunan anaokulları ve ana sınıflarında görev yapan öğretmenler, idareciler ve velilerden anket, görüşme ve literatür tarama yoluyla toplanmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda okul öncesi eğitim kurumlarının eğitim-öğretim süreci içerisinde velilerden “İlk Kayıt Ücreti”, “Malzeme Listesi”, “Aylık Ücret (Aidat)” ve “Aylık Ücret Dışı Parasal Talepler” olmak üzere dört ayrı ana kalemde malzeme olarak ya da parasal olarak taleplerde bulunduğu görülmüştür. Aylık ücretlerin (Aidat) yasal mevzuata uygun olduğu fakat bunun dışında yasal olmayan parasal taleplerin de bulunduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber, okul öncesi eğitim kurumları tarafından talep edilen malzemelerin bir kısmının yasalara uygunluk gösterdiği fakat öğrencinin kişisel kullanımını dışında kalan bölümünün velilerden talep edilmesinin yasalara göre uygun olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Kayıt Parası, Eğitimin Finansmanı.

EVALUATION OF REQUESTS OF PRE-SCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS FROM PARENTS

Abstract

The purpose of this study is to determine what kind of the funds and course materials requested from parents by pre-school educational institutions and is to determine legal foundations of these requests and recommend some better suggestions to meet the needs of these pre-school institutions according to the views of stakeholders. The data were collected through questionnaires, interview and literature review from parents, teachers and school principals who works in pre-school institutions in center district in Kilis. The pre-school institutions are requested funds and course materials from parents in four ways: “first registration fee”, “material list”, “monthly fee” and “money except for monthly fee. The study found that monthly fee is legal but these schools have some other fee requests illegally from parents. Moreover, it is determined that some of the course materials requested from parents by pre-school educational institutions were legal but requesting the course materials which is except of the students personal usage from parents was not legal.

Key Words: Pre-school Education, Registration Fee, Financing of Education.

1.Giriş

Okul öncesi eğitim, çocukların gelişimi açısından kritik öneme sahiptir. Bireylerin kendine güven kazanmasında ve okula uyum sağlamasında önemli rolü olan bu eğitim kademelerinin yaygınlaştırılmasının genel anlamda her bireyin eğitim hayatının kalitesini, dolayısıyla ülkenin eğitim çıktılarının kalitesini yükselteceği muhtemeldir. Bu ve benzer sebeplerle ülkemizde de Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından okul öncesi eğitimi yaygınlaştırmak amacıyla birtakım çalışmalar yapılmaktadır (MEB, 2010).

Konuya detaylı olarak başlamadan önce çalışmada sıklıkla geçecek olan ve zaman zaman karıştırılan “okul öncesi eğitim”, “anaokulu” ve “ana sınıfı” kavramlarını açıklamak gerekir. *Okul öncesi eğitim*, temel eğitim birinci kademe öncesi 3–6 yaş grubunu kapsayan ve bireylerin temel eğitime hazırlanmasının amaçlandığı bir eğitim kademesidir. Okul öncesi eğitim hem anaokulunu hem de anasınıfını kapsayan bir üst kavramdır. *Anaokulu*, tamamen okul öncesi eğitim hizmeti vermek amacıyla kurulmuş; okul öncesi öğretmenleri, yöneticileri ve diğer personel ile 3–6 yaş grubu öğrencilerine eğitim hizmeti veren okullardır. Öğrenciler “4–5 Yaş” ve “6 Yaş” olmak üzere iki gruba ayrılır ve buna göre sınıflar açılır. *Ana sınıfı*, uzun yıllardan beri ülkemizde faaliyet gösteren ancak günümüzde okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma çalışmaları kapsamında hemen her okulda bulunan 6 yaş grubuna okul öncesi eğitim hizmeti veren birimlerdir. Anasınıfları ilköğretime bağlı okullarda açılabileceği gibi diğer eğitim okulları—liseler, üniversiteler vb.—bünyesinde de açılabilir.

Günümüzde okul öncesi eğitimi pilot uygulama kapsamındaki illerde zorunlu olup diğer illerde isteğe bağlıdır. 13–17 Kasım 2006 tarihinde düzenlenen 17. Millî Eğitim Şûrası’nda alınan 163 karardan bir tanesi de okul öncesi eğitimde 60–72 aylık çocukluk çağını kapsayan dönemin zorunlu hale getirilmesiydi (MEB, 2006:3). Zorunlu okul öncesi eğitiminin ilk somut adımı 2009–2010 eğitim-öğretim yılında atılmıştır. Atılan adımla “Amasya, Nevşehir, Çanakkale, Bilecik, Edirne, Karabük, Ardahan, Gümüşhane, Trabzon, Yalova, Karaman, Tunceli, Kilis, Bolu, Kırıkkale, Bayburt, Burdur, Kırklareli, Muğla, Düzce, Bartın, Artvin, Çankırı, Kütahya, Rize, Isparta, Kırşehir, Giresun, Uşak, Eskişehir, Sinop ve Samsun” olmak üzere 32 pilot ilde zorunlu eğitim okul öncesi dahil dokuz yıla çıkarıldı.

Anaokullarının zorunlu hale getirilme sürecinde atılan ilk adımın olumlu sonuçlar vermesi üzerine, çalışmalar hızlandırılarak 2010–2011 eğitim-öğretim yılında pilot uygulamaya “Yozgat, Denizli, Ayfonkarahisar, Şanlıurfa, Sakarya, Kocaeli, Hatay, Elazığ, Sivas, Erzincan, Mersin, Balıkesir, Niğde, Tokat, Antalya, Bitlis, Aydın, Malatya, Muş, Aksaray, Osmaniye, Manisa, Siirt, Bingöl ve Çorum” olmak üzere 25 il daha eklenerek zorunlu anaokulu eğitimi başlatılan il sayısı 57’ye yükseltilmiştir. 2009–2010 eğitim-öğretim yılında 32 olan, 2010–2011 eğitim-öğretim yılında 57’ye yükseltilecek zorunlu okul öncesi (5 yaş) eğitimi uygulaması yapılan il sayısı 2011–2012 eğitim-öğretim yılında “İzmir, Tekirdağ, Ordu, Konya, Erzurum, Iğdır, Zonguldak, Kastamonu, Kayseri, Ankara, Diyarbakır, Bursa, Kahramanmaraş ve Adana”nın da eklenmesiyle

71'e yükseltilmiştir. Çalışmaların bu hızla devam etmesi halinde 5 yaş grubu okul öncesi eğitiminin 2012–2013 eğitim-öğretim yılında tüm yurttan zorunlu hale getirilmesi sağlanmış olacaktır (MEB, 2010; MEB, 2011a).

Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 7. ve 8. Maddelerinde her yurttaşın fırsat ve imkân eşitliğiyle öğrenim görme hakkına sahip olduğu (Resmi Gazete, 1973); Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. Maddesinde de eğitimin bütün yurttaşlar için zorunlu ve ücretsiz olduğu ifade edilmiştir (1982). Ancak ülkemizde velilerden değişik adlar altında para ve malzeme talep edildiği de bilinmektedir. Bunlar arasında akla ilk gelenler temizlik parası, karne parası, diploma parası ve yemek parasıdır. Her yıl Millî Eğitim Bakanları tarafından okullarda hiçbir ad altında para toplanmamasına dönük açıklamalar yapıp genellere çıkarılmasına rağmen bu uygulamaların devam ettiği bilinmektedir. 2011–2012 eğitim-öğretim yılında Millî Eğitim Bakanı Ömer DİNÇER, velilerden para toplanması konusunda kesinlikle tolerans göstermeyeceklerini, bu tarz girişimlerde bulunan idareci ve diğer personelin sonucuna katlanacağını, gerek basın açıklaması yoluyla gerekse genelge vasıtasıyla duyurmuştur (MEB, 2011b).

İlköğretimde olduğu gibi okul öncesi eğitim okullarında da velilerden alış-veriş listeleri, kayıt paraları, başlıklar, aidatlar ve yemek ücretleri adı altında çeşitli taleplerde bulunulduğu bilinmektedir. Hâlihazırda MEB Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ile okul öncesi öğrencilerinin kişisel kullarılarına dönük malzemelerin velilerden istenmesine izin verilmiştir (MEB, 2004). Buna karşın, kişisel kullanım dışı malzemeler diğer bütün eğitim kurumlarında olduğu gibi yasaktır.

Bu çalışma, okul öncesi eğitim okullarında ve anaokullarında velilerden talep edilen maddi isteklerin neler olduğu, bunlar hakkında veli ve öğretmen görüşleri ve isteklerin yasal dayanakları üzerine bir değerlendirme çalışmasıdır.

Araştırmaya başlamadan önce yapılan alan yazın taramasında araştırma ile ilgili gerek yurt içi gerekse yurtdışı yayın olarak doğrudan ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma bu konuda yapılan özgün bir çalışma olarak değerlendirilebilir.

2.Amaç

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim okullarının velilerden talep ettiği paraların ve malzemelerin neler olduğunu; bu taleplerin yasal dayanaklarını; bu taleplerle ilgili paydaş görüşlerini tespit ederek; bu taleplerin daha uygun bir şekilde karşılanmasına dönük öneriler sunmaktır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Okul öncesi eğitim okulları eğitim-öğretim süreci boyunca velilerden neler talep etmektedir?
2. Okul öncesi eğitim okullarının bu taleplerinin yasalara uygunluğu nedir?
3. Toplanan para ve malzemeler hakkındaki paydaş görüşleri nelerdir?
4. Okul öncesi eğitim kurumlarının bu talepleri paydaşlara göre en uygun hangi yollarla karşılanabilir?

3.Yöntem

3.1.Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni, 2011–2012 eğitim-öğretim yılında, Kilis ili merkez ilçesinde bulunan anaokulları ve anasınıflarında görev yapan öğretmenler, idareciler ve velilerden oluşmaktadır. Bu çalışmada evrenin tamamına ulaşılması mümkün olduğundan öğretmen ve idarecilerin tamamı örnekleme dahil edilmiştir. Velilerin tamamına ulaşılmasının mümkün olmamasından dolayı velilerle ilgili örneklem alınırken tabakalı örnekleme yapılmıştır. “Merkezî ana sınıfları”, “mahalle ana sınıfları” ve “anaokulları” olmak üzere toplam üç tabaka örnekleme oluşturmaktadır. Bu tabakalardan rastgele seçilen birer okula 30’ar görüşme isteği mektup ile iletilmiştir. Bunlardan 67 veli olumlu karşılık vermiş ve bu velilerle görüşmeler yapılmıştır.

3.2.Veri Toplama ve Analiz

Okul öncesi eğitim kurumlarında dönem başında, ortasında ve sonunda talep edilen malzeme ile paraların neler olduğunu ve bunların nerelerde kullanıldığını öğrenmek amacıyla öncelikle öğretmen ve idarecilerle görüşmeler yapılmış, takiben kayıt sırasında velilere verilen malzeme talep listeleri temin edilmiştir. Daha sonra konuyla ilgili olarak velilerle görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde “yarı yapılandırılmış bireysel görüşme” tekniği uygulanmıştır. Bu tekniğin seçilmesinin nedeni katılımcıların görüşlerini kimsenin etkisi altında kalmadan daha rahat bir ortamda ifade etmelerine fırsat vermektir. Bu görüşme, temelde beş adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin incelenmesinde betimsel analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler ana gruplar ve bunlara bağlı alt gruplara ayrılarak tablolaştırılmış ve oluşturulan tablolardan hareketle görüşlerin frekans ve yüzdeler oranları, cinsiyet ve unvan faktörüne göre analiz edilmiştir.

Okulların taleplerinin yasalara uygunluğunun incelenmesi amacıyla ilgili mevzuat ve araştırmalar taranmıştır. Elde edilen verilerin doğruluğunu teyit etmek amacıyla Kilis İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nden ilgili müdür yardımcısı ve eğitim müfettişleri ile görüşülmüştür. İlgili mevzuattan elde edilen bilgilere dayanılarak, okul öncesi eğitim kurumlarında malzeme ve para toplama faaliyetlerinin ne derece yasal olduğu ortaya konulmuştur. Son olarak, okul öncesi eğitim kurumlarının ihtiyaçların karşılamak amacıyla toplanan bu malzeme ve paraların daha uygun bir şekilde nasıl temin edilebileceği hususunda paydaş görüşleri ve araştırma bulguları dikkate alınarak bazı öneriler sunulmuştur.

4.Bulgular ve Yorum

Araştırma için Kilis ili merkez ilçede yer alan 22 anasınıfı ve anaokulundan görüşmeyi kabul eden 21 idareci, 36 öğretmen ve 67 veli olmak üzere toplam 124 katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Araştırma ile ilgili olarak görüşülen kişilerin istatistikî bilgileri tablo-1’de gösterilmiştir.

Bu bölümde elde edilen verilerin betimsel analizi sonucunda ulaşılan bulgular açıklanacak ve bu bulguların kanun metinleri ile paydaş görüşleri doğrultusunda yorumuna yer verilecektir.

Tablo 1: Görüşülen Kişilerle İlgili İstatistikî Bilgiler

Cinsiyet	f	Unvan			Toplam
		İdareci	Öğretmen	Veli	
Bay	f	15 12,1 %	1 0,8 %	21 6,9 %	37 29,8 %
Bayan	f	6 4,8 %	35 28,2 %	46 37,1 %	87 70,2 %
Toplam	f	21 16,9 %	36 29,0 %	67 42,0 %	124 100 %

Tablo 1’de görüldüğü üzere görüşülen öğretmenlerin 35’i bayan iken bunların sadece bir tanesi baydır. Kilis ilinde toplam 130 bayan, 7 bay okul öncesi öğretmeni (ücretli ve kadrolu toplamı) bulunmaktadır. Bunlardan 41 bayan ve 3 bay öğretmen merkezde görev yapmaktadır. Bu bayanların 6 tanesi, bayların ise 1 tanesi merkezde idari görevde bulunmakta ve görüşmelerde “idareci” unvanıyla anılmaktadır. Merkezde bay öğretmenlerden sadece biri ile görüşülebilme nedeni ise diğer bay öğretmenin görüşme sürecinde okuldan izinli olmasıdır.

Görüşülen idarecilerde bayan idareci sayısı bay idareci sayısının üçte biri oranındadır. Bu da bayların öğretmenlikten çok idareciliğe yönelmesi ve bayanların da öğretmenliğe kıyasla daha fazla zaman ve sorumluluk isteyen idarecilik görevine sıcak bakmamasıyla ilgili olabilir.

Görüşmeye katılan velilerin istatistiğine bakıldığında, bay/bayan oranları arasında bayanlar lehine iki kat fark olduğu görülmektedir. Toplam 46 bayan veli ile görüşülmüş ve bunların 42 tanesinin ev hanımı olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni, çalışmayan bayanların daha fazla zamana sahip olmaları olarak gösterilebilir.

Aşağıda araştırma sorularına dönük olarak elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1.Okul Öncesi Eğitim Okullarının Eğitim-Öğretim Süresince Velilerden Talepleri

Kilis ili merkez ilçedeki 4 anaokulu ve 17 anasınınının öğrenci kabulünde velilerden talep ettiği malzemeler ve bunları talep eden okulların frekans dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Velilerden İstenen Malzemelerin Frekans ve Yüzdeleri

Malzeme Adı	f	%	Malzeme Adı	f	%
A4 Kâğıt	20	95,2	Renkli A4 Kâğıt	9	42,9
Makas	20	95,2	Boncuklar	8	38,1
Islak Mendil	20	95,2	Kalemlik	8	38,1
Renkli El İşi Kâğıdı	20	95,2	Silgi	8	38,1
Klasör	19	90,5	Novo Color Boya	6	28,6
Oyun Hamuru	19	90,5	Çamaşır Suyu	5	23,8
Pastel Boya	19	90,5	Defter	5	23,8
Renkli Fon Karton	19	90,5	Kalemtıraş	5	23,8
Sınıf İçi Terlik	19	90,5	Yüzey Temizleyici	5	23,8
Sulu Boya	19	90,5	Grafon Kâğıdı	4	19,0
Peçete	18	85,7	Oluklu Mukavva	3	14,3
Sıvı Sabun	18	85,7	Sandalye	3	14,3
Hikâye Kitabı	17	81,0	Şekilli Makas	3	14,3
Sıvı Yapıştırıcı	17	81,0	Havl	2	9,5
Krem Yapıştırıcı	16	76,2	Oda Parfümü	2	9,5
Kâğıt Havlu	15	71,4	Peluş Oyuncak	2	9,5
Sim	15	71,4	Resim Kâğıdı	2	9,5
Tuvalet Kâğıdı	15	71,4	Çamaşır Torbası	1	4,8
Eğitici Oyuncak	14	66,7	Koli Bandı	1	4,8
Su Matarası	14	66,7	Kolonya	1	4,8
Artık Malzemeler	13	61,9	Masa Örtüsü	1	4,8
Etiket	13	61,9	Nevresim Takımı	1	4,8
Kuru Boya	13	61,9	Patik	1	4,8
Pul	13	61,9	Pijama Takımı	1	4,8
Keçeli Boya	10	47,6	Sünger Yatak	1	4,8
Kurşun Kalem	10	47,6	Tarak	1	4,8
Parmak Boyası	10	47,6	Tuvalet Terliği	1	4,8
Beslenme Çantası	9	42,9	Yara Bandı	1	4,8
Çöp Poşeti	9	42,9	Yedek İç Çamaşır	1	4,8

Tablo 2’de görüldüğü üzere, okullar kırtasiye ve temizlik malzemelerinin ciddi bir bölümünü velilerden karşılamaktadır. Yalnızca bir okulda bütün kırtasiye malzemeleri bir hayırsever tarafından temin edilmiştir. Okulların velilerden en çok talep ettiği malzemeler (%85-100), çoktan aza doğru, “A4 kâğıdı, makas, ıslak mendil, renkli el işi kâğıdı, klasör, oyun hamuru, pastel boya, renkli fon kartonu, sınıf içi terlik, sulu boya, peçete ve sıvı sabun”dur. Bu grupta yer alan malzemelerin okul öncesi eğitim için yüksek önceliğe sahip malzemeler olduğu anlaşılmaktadır.

Okulların velilerden en çok talep ettiği ikinci derecede önceliğe sahip malzemeler ise (%50-84), “pul, kuru boya, etiket, artık malzemeler, su matarası, eğitici oyuncak, hikâye kitabı, sıvı yapıştırıcı, krem yapıştırıcı, kâğıt havlu, sim ve tuvalet kâğıdı”dır. Yukarıda belirtilen ve okulların yarısından fazlasının talep ettiği

24 kalem malzemenin okul öncesi eğitim için zaruri olduğu hem anket hem de yapılan görüşme sonuçlarından anlaşılmaktadır.

Okulların yarısından azının talep ettiği 35 kalem malzemenin ise öğretmenlerin kişisel ve mesleki yeterliliklerine, okulun fizikî şartlarına, çevre şartlarına ve velilerin sosyo-ekonomik durumlarına göre farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

Boncuklar, parmak boyası, grafon kâğıdı, oluklu mukavva, şekilli makas gibi malzemelerin diğer materyallere kıyasla çok az talep edildiği görülmektedir. Bu durum öğretmen mesleki yeterlilikleri ile ilgili olabilir. Öğretmenlerin listeleri hazırlarken kendi el becerilerine ve aldıkları eğitime uygun malzemeleri tercih ettikleri düşünülebilir.

Yedek iç çamaşırı, tarak, sünger yatak, pijama takımı, patik, nevresim takımı, kolonya, çamaşır torbası ve havlu sadece bir okul tarafından istenmiştir. Bu durum, okulun tam gün ve öğlen yatılı hizmet vermesinden kaynaklanmaktadır.

İstenilen malzemeler arasında ne kırtasiye ne de temizlik sınıfına girmemesiyle göze çarpan “sandalye” toplam üç okul tarafından talep edilmiştir. İdareci ve öğretmen unvanlı katılımcıların tamamının belirttiğine göre Milli Eğitim Müdürlüğü sandalye, masa gibi ihtiyaçları okulların kendi bütçeleriyle almalarını uygun görmektedir. Bu nedenle okulların on sekiz tanesi sandalyeleri bağış yoluyla ya da kendi bütçelerinden pay ayırarak temin etmiştir. Buna karşılık üç okul sandalyeleri bağış yoluyla topluca temin edemediği gibi, okul bütçesinin yetersizliğinden ötürü satın da alamamış ve öğrenci velilerinden isteme yoluna gitmiştir.

Dönem başında velilere sunulan malzeme listelerinde gerekliliği kabul edilebilir malzemelerin yanında, hizmeti sunan okul tarafından temin edilmesi gereken birtakım malzemeler de bulunmaktadır (MEB, 2004). Yüzey temizleyici, çamaşır suyu, oda parfümü, çöp poşeti gibi genel temizlik malzemelerinin okul tarafından sağlanması gerekirken bunların bazı okullarca velilerden istendiği görülmektedir.

Okulların eğitim-öğretim sürecinin başında velilerden talep edilen malzemelerin neler olduğu yukarıda belirtilmiştir. Buna ek olarak kimi okullar, öğrencilerin kaydı esnasında velilerden para talep etmektedir. Bu para “zorunlu bağış”, “kayıt parası” veya “bağış” adlarıyla da anılmaktadır. Yapılan görüşmeler neticesinde kayıt parası toplanmasıyla ilgili bulgular Tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3: Okullarda Kayıt Parası Tahsilâtına İlişkin Veriler

Katılımcı	Kayıt Parası Tahsilât Durumu							
	İsteğe Bağlı		Zorunlu		Alınmıyor		Bilgim Yok	
	f	%	f	%	f	%	f	%
İdareci	2	1,6	1	0,8	18	14,5	-	-
Öğretmen	4	3,2	7	5,6	19	15,3	6	4,8
Veli	-	-	6	4,8	61	49,2	-	-
Toplam	6	4,8	14	11,2	98	79,0	6	4,8

Tabloda görüldüğü üzere görüşme yapılan paydaşların %79'u kayıt parası alınmadığını ifade etmiştir. Ancak %16'sı isteğe bağlı ya da zorunlu olarak kayıt parası alındığını belirtmiştir. Görüşme formlarının incelenmesi sonucunda aynı okullarda bir katılımcı kayıt parasının zorunlu olarak alındığını belirtirken, bir başka katılımcının kayıt parası alınmadığını belirtmesi dikkate değer bir bulgudur. Bu durum öğretmen ve idareci olan katılımcıların devlet memuru olmalarından ötürü kayıt parası aldıklarını söylemeye çekinmeleriyle açıklanabilir. Bu durumu destekleyen başka bir veri de 6 öğretmenin konu hakkında bilgisi olmadığını ifade etmeleridir. Kayıt esnasında para tahsil edilip edilmediği sorusuna net bir cevap veremeyen bu katılımcıların çekingenlik sergiledikleri gözlenmiştir. Aynı durum veli katılımcılar için de geçerlidir; veliler de bu tür bilgileri açıklamada çekingenlik göstermiş olabilirler. Çünkü veliler bu idareci ve öğretmenlere küçük yaşta çocuklarını emanet etmektedirler. Bu nedenle bu tür açıklamaların çocuklarının eğitimi açısından risk doğuracağını düşünebilirler.

Kayıt parası toplayan okulların talep ettiği miktarlar aşağıda, Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Okulların Topladığı Yıllık Kayıt Parası Miktarları

Katılımcı	Tahsil Edilen Kayıt Parası Miktarı									
	Alınmıyor		1-20 TL		21-50 TL		51-100 TL		>101 TL	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İdareci	17	85,0	1	5,0	1	5,0	-	-	1	5,0
Öğretmen	24	70,6	-	-	8	23,5	-	-	2	5,9
Veli	58	92,1	4	6,3	-	-	1	1,6	-	-
Toplam	99	84,6	5	4,3	9	7,7	1	0,9	3	2,6

Tablo 4'te görüldüğü üzere, görüşmelere katılan veli, öğretmen ve idarecilerden oluşan toplam 124 katılımcının %83,9'u ilk kayıt esnasında okullarca ücret talep edilmediğini belirtirken, %16,1'lik bir kesim Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2011/40 sayılı genelgesine rağmen bazı okullarda ilk kayıt ücreti alındığını ifade etmiştir. Bu durum, "parasız" olarak tanımlanan eğitim-öğretim sürecinde bazı kurumların kısıtlı kaynaklar nedeniyle alternatif gelirler aradığının göstergesidir (Koç, 2007).

Millî Eğitim Bakanlığı, okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim-öğretim hizmetlerinin sağlanabilmesi için, miktarı İl Millî Eğitim Müdürlükleri bünyesinde toplanacak olan Ücret Tespit Komisyonu'nda belirlenmek şartıyla, aidat (aylık ücret) toplanmasına izin vermiştir (MEB, 2004). Bu sebeple okulların tamamı çevre koşullarına uygun olarak belirlenen ve 1 TL ile 200 TL arasında değişen miktara sahip aidatları toplamaktadır. Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nin 37. maddesi uyarınca, ilköğretim okulları ve liseler bu yolla elde edilen geliri sadece anasınıfı giderlerine haralayabilir (MEB, 2010). Buna rağmen, yapılan görüşmelerde 7 okulda toplanan aidatların anasınıfı giderlerini karşılamaktan çok, okulun genel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu verilere göre okulların %33'ünün (7/21) anasınıflarını bir gelir kapısı olarak gördüğü söylenebilir.

İlgili yönetmeliğe göre toplanan bu aidatlar karşılığında okulun öğrenciye sunması gereken öğün ikramı, temizlik ve sağlık gibi bazı hizmetler bulunmaktadır (MEB, 2004). Yapılan görüşmelerde elde edilen verilere göre, toplanan aidat ve öğün ikramı ilişkisi aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Yukarıdakilere ek olarak okullar velilerden yeri geldikçe “Sosyal Etkinliklere Katılım Ücreti” ve “Kaynak Kitap Bedeli” de tahsil etmektedir. Tablo 5’de görüldüğü gibi bu kalemler için talep edilen meblağ yıllık 100 TL’yi geçebilmektedir.

Tablo 5: Veli Beyanına Göre Aidat Dışı Parasal Talep Oranlarını Gösterir Tablo

Ücret Aralığı(Yıllık)	f	%
Alınmıyor.	5	4,0
1-20 TL	1	0,8
21-50 TL	37	29,8
51-100 TL	72	58,1
>101 TL	9	7,3
Toplam	124	100

Aidat dışı parasal talep oranlarının ağırlıklı olarak 51–100 TL arasında toplandığı görülmektedir. Kayıt esnasında istenen malzeme listesine ek olarak yıl içerisinde çeşitli gerekçelerle talep edilen bu ücretler maddî durumu yetersiz olan ailelere ağır gelebilmektedir. Bu durum okul öncesi eğitimde okullaşmayı olumsuz etkileyebilir. Görüşülen okulların dördünde görev yapan öğretmenler, bazı ailelerin istenilen malzemeleri ve aidat ödeneceğini öğrendiğinde çocuklarını okula göndermekten vazgeçtiklerini belirtmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda bu öğrencilerin devamının sağlanması amacıyla, Millî Eğitim Müdürlüğü ile okulların işbirliğine giderek bu durumdaki öğrencilerin aidat ücretinin karşılanması yönünde çalışmalar başlattığı öğrenilmiştir.

4.2.Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Taleplerinin Yasalara Uygunluk Derecesi

4.2.1.İlk Kayıt Ücreti Tahsilâtının Yasalara Uygunluk Derecesi

Devlet okullarınca sunulan hizmetlerin tamamında olduğu gibi okul öncesi eğitimde de çeşitli kanun metinleri düzenlenmiş ve hizmetler ile bunların uygulanış şekli, faaliyetlerin kapsamı ve sınırlılıkları belirlenmiştir. İlköğretim okullarının ve dolayısıyla okul öncesi eğitim kurumlarının masraflarının karşılanabilmesi için Okul Aile Birlikleri oluşturulmuştur. MEB Okul Aile Birliği Yönetmeliğinin (2012) 6. Maddesinin “c” bendi şöyledir:

“Öğrencilerin başarısını artırmak amacıyla okul yönetimince planlanan kurs, sınav, seminer, müzik, tiyatro, spor, sanat, gezi, kermes ve benzeri eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesine katkı sağlamak.”

Yukarıda görüldüğü üzere Okul-Aile Birlikleri’nin amaçlarından biri de okula maddî katkı sağlayacak etkinlikler düzenlemektir. Ancak katılımcılardan on altı kişi, Okul-Aile Birliği ile yapılan etkinliklerden elde edilen gelirlerle ilgili soruşturma korkusu yaşadıklarını belirtmiştir. Katılımcılar ya kanun metinlerindeki iznin kaldırılmasını ya da bu iznin uygulamada da sergilenmesini istediklerini ifade

etmişlerdir. Bu görüşmelerden elde edilen verilere göre, okul-aile birliklerinin yönetmelikte belirtilen kuruluş amacına uygun olarak çalışmadığı kanaatine varılabilir.

Katılımcı 8'in bu konuda dile getirdikleri okul idarecilerin genel kaygısını yansıtır niteliktedir:

“Kermesler okulumuzun önemli gelir kaynakları ve ne yazık ki bunları düzenlerken her şey kanuni olmasına rağmen soruşturma korkusu yaşıyoruz.”
Katılımcı 8, Bay, İdareci.

MEB Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'nin 6. Maddesinin “f” bendinde birliğin okula yapılan bağışları kabul ederek bunların kayıt altına alınması ile görevlendirildiği ve yetkilendirildiği görülmektedir. Bununla beraber hemen her sene eğitim-öğretim sürecinin başında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, bağış toplanmaması konusunda okullara duyurular yapılmakta, resmî yazılar gönderilmektedir (MEB, 2011b). Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nin 37. Madde'sinden, Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2011/40 sayılı genelge gibi kanun metinleriyle aslında Okul-Aile Birlikleri'nin bağış toplama faaliyetlerini değil, öğrencilerin okula kaydı karşılığında bağış adı altında tahsil edilecek ücretleri yasakladığı anlaşılmaktadır.

Kilis ili Merkez ilçede ilk kayıt esnasında velilerden kayıt parası istenme durumu ve oranlarına ilişkin elde edilen bulgular Tablo 3'te verilmiştir. Kanunen yasak olmasına rağmen katılımcıların %16'sı isteğe bağlı ya da zorunlu olarak belirli miktarlarda ilk kayıt ücreti alındığını ifade etmiştir. Yani ilgili kanun metinlerine bütün okulların riayet etmediği ve bu durumu denetlemesi gereken mekanizmaların da yeterli düzeyde çalışmadığı söylenebilir.

Görüşülen idarecilerin tamamı kendilerine ödenek gönderilmediğini ve bağış toplamalarına da kanunen hakları olduğu halde izin verilmediğini belirtmiştir. İdareciler buna bağlı olarak okuldaki hizmetlerin belli ölçülerde aksaklıklarla sürdürülebildiğini de vurgulamıştır.

4.2.2. Aylık Ücret (Aidat) Tahsilâtının Yasalara Uygunluk Derecesi

Okul öncesi eğitim kurumlarının sahip olduğu esas gelir kalemi ise aidatlardır. MEB Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği (2004 - Madde 36) ile ilgili kurumlara eğitim-öğretim hizmetlerinde kullanılmak şartıyla aidat toplama yetkisi verilmiştir.

“Ücret tespit komisyonu, belirlenen süre içinde toplanır ve okul yönetimince alınacak aylık ücret miktarını tespit eder. Komisyonun kararı, valiliğin onayından sonra yürürlüğe girer. Karar, okul müdürlüklerince velilere duyurulur. Belirlenen taban ve tavan ücretler, il millî eğitim müdürlüklerince Bakanlığa bildirilir.”

İlgili yönetmeliğe göre aidat oranları Milli Eğitim Müdürlüğü Ücret Tespit Komisyonu tarafından belirlenir ve okullar da belirlenen ücretleri tahsil eder. Aynı yönetmeliğin 37. Maddesine göre, anaokullarında tahsil edilen aidatlar sene başında belirlenen kalemler dışında; ilköğretim okulları bünyesindeki

anasınıflarında tahsil edilen aidatlar ise anasınıflarının ihtiyaçları dışında bir amaçla kullanılamaz. Buna rağmen, bazı okullarda bu para farklı amaçlar için kullanılabilir.

Aynı yönetmeliğin 37. Maddesi'nde "Aylık aidatlar, velilerin istekleri dışında topluca tahsil edilemez. Belirlenen ücretin dışında kayıt için velilerden ayrıca ücret alınmaz." hükmü yer almasına rağmen bazı okullarda ilk kayıt esnasında bağış adı altında velilerden para toplandığı bilinmektedir.

4.2.3. Aidat (Aylık Ücret) Dışı Ücret Tahsilâtlarının Yasalara Uygunluk Derecesi

Okul öncesi eğitim kurumlarının uygulamadaki gelirlerinden biri ve en kontrolsüz olanı aidat dışı parasal taleplerdir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden tiyatro, sinema ve gezi gibi sosyal etkinlikler ile okulca toplu olarak temin edilen ve öğrencilere dağıtılan eğitim setlerinin ücretlerinin karşılanması için velilerden aidat dışı parasal talepler olduğu anlaşılmaktadır.

Konuya ilişkin elde edilen görüşme bulguları Tablo 6'da verilmiştir. Kimi okullarda 100 TL'nin üzerine çıkan bu masrafların kanunî herhangi bir dayanağı yoktur. Zira okul öncesi eğitimde İl Ücret Tespit Komisyonu tarafından belirlenen aylık ücretten farklı herhangi bir kalem adı altında ücret tahsil edilemeyeceği anlaşılmaktadır (MEB, 2004). Bir öğretmen katılımcı eğitim seti için Gaziantep merkezli bir firmayla anlaşmalarını, firmanın setleri kendilerine çok uygun bir fiyata verdiğini belirtti ve idarenin kitabın ücretine 15 TL ekleme yaparak velilere satılan setlerden kâr elde ettiklerini ancak bu paranın okul giderlerine kullanıldığını belirtti. Kendi okullarında buna benzer durumların yaşandığını belirten 20 katılımcı (%36.84) benzer açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu bulgu, okulların giderlerini sadece aidat paraları ile karşılamakta zorlandıklarını ve masraflarını karşılayabilmek için alternatif yollar geliştirdiklerini gösterebilir.

4.2.4. Malzeme Listesi Taleplerinin Yasalara Uygunluk Derecesi

Öğrencinin el becerisinin gelişimi, renkleri ve şekilleri tanıma, yazı yazmaya hazırlık, öz bakım becerileri Okul öncesi eğitim kurumlarının öğrencilerine kazandırması gereken önemli kazanımlardır. Bu kazanımların gerçekleşebilmesi için okullar velilerden birtakım malzemeler istemektedir. Bu malzemelere ilişkin frekans değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Söz konusu malzemelerin bir kısmı öğrencinin gelişimini sürdürmesini ve kazanımları edinmesini sağlamaya yardımcı olacak malzemelerdir. Fakat malzemelerin bir kısmının öğrencilerin eğitimi ile doğrudan ilgisi bulunmamaktadır. Oysa MEB Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nin (2004) 12. Maddesi'nde "Velilerden çocukların kişisel kullanımları dışında hiçbir malzeme ve araç istenmez." şeklinde bir ibare yer almaktadır. Buna rağmen öğrencinin kişisel kullanımı dışında kalan çöp poşeti (%42,9), yüzey temizleyici (%23,8), çamaşır suyu (%23,8), koli bandı (%4,8) ve klasör (%90,5) gibi malzemeler –klasör hariç- az sayıda okul tarafından da talep edilmektedir.

4.3.Okullarca Toplanan Para ve Malzemelerle İlgili Olarak Paydaş Görüşleri

4.3.1.İdareci ve Öğretmenlerin Konuya İlişkin Görüşleri

Araştırmamız kapsamında toplam 57 idareci ve öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Bunların çeşitli konularda görüşleri alınarak mevcut durum ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öğretmen ve idarecilerin toplanan para ve malzemeler hakkındaki görüşleri çeşitli açılardan ele alınmıştır. Bunları şu şekilde inceleyebiliriz:

4.3.1.1.Okul İhtiyaçlarının Karşılanmasında Velilerin Rolü

Katılımcıların, “Okul ihtiyaçlarının karşılanmasında velilerin rolü ne olmalıdır?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Okul İhtiyaçlarının Karşılanmasında Velilerin Rolü Ne Olmalıdır?

	Velilerden Para Toplanmaya Devam Edilmelidir.		Velilerden Kesinlikle Para Toplanmamalıdır.		Farklı Kaynaklar Olmalı Ama Veliler de Masraflara Ortak Olmalıdır.	
	f	%	f	%	f	%
İdareci	2	3,5	9	15,8	10	17,5
Öğretmen	8	14,0	11	19,3	17	29,8
Toplam	10	17,5	20	35,1	27	47,4

Tabloda gözlemlendiği üzere görüşülen idareci ve öğretmenlerin %35,1’i velilerden kesinlikle para toplanmaması gerektiği kanaatindeyken, %64,9’u tamamının ya da bir kısmının velilerden toplanmaya devam edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bazı katılımcılar konuyla ilişkili olarak, para toplamaksızın okul işlerinin sürdürülemeyeceğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Değirmen susuz dönmez, bizden su olmadan değirmen döndürmemiz isteniyor. Para toplamak kaçınılmaz!” Katılımcı 34, Bay, İdareci.

“Para toplama, başış alma, Milli Eğitim’den yardım isteme istesen de alama, ondan sonra kaliteli hizmet ver. Mümkün değil!” Katılımcı 120, Bay, İdareci.

Velilerden ücret toplanmasının sürdürülmesinden yana olan otuz yedi katılımcıdan 22’si bunun velilerin ilgilerini sürdürmelerini sağlamakta kullanılabilecek önemli bir yol olduğunu ifade etmiştir. Bu duruma örnek olarak, katılımcılar, neredeyse tamamen ücretsiz hale gelmiş olan ilköğretim okullarındaki veli ilgisizliğini göstermektedir. Katılımcı 31 ücretsiz materyal dağıtımının öğrenci ve veli üzerindeki olumsuz etkilerini şöyle ifade etmiştir:

“Bizim dönemimizde kitapları kırtasiyelerden satın alırdık. Bir kitabı üç dört yıl farklı kişiler kullanırdı. Şimdi ise öğrenci daha ilk haftadan kitap kaybediyor, veli okula uğrayıp ihtiyaç falan sormuyor. O yüzden kesinlikle ücret toplanmalı, dershaneye para veren insanlar nasıl özen gösteriyorsa aynı şey bizde de olabilir.” Katılımcı 31, Bayan, Öğretmen.

Okullar öğrencilerin öğün ihtiyaçlarını velilerden karşılamaktadır. Okullarda öğünlerin nasıl karşılandığına dönük frekans ve yüzde bilgileri Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Öğünlerin Karşılama Sistemini Gösterir Tablo

Öğün Sistemi	f	%
Her Veli Kendi Öğrencisine Yemek Hazırlıyor.	75	60,5
Öğünleri Okul Karşılıyor.	3	2,4
Her Gün Sırayla Bir Veli Tüm Sınıfın Öğününü Karşılıyor.	22	17,7
Haftada Sadece Bir Gün Bir Veli Tüm Sınıfın Öğününü Karşılıyor.	24	19,4
Toplam	124	100

Tablo 8'de görüldüğü üzere, öğrencilerin öğünlerini sadece 200 TL'nin üzerinde aylık aidat alan bir okul sunabilmektedir. İl genelinde bu miktarda aidat alan tek okul bulunmaktadır. Diğer okullarda ise öğün hizmeti veliler tarafından karşılanmaktadır. Bazı okullarda her zaman veliler kendi çocuklarının öğününü hazırlarken, bazı okullarda her gün bir veli bütün sınıfın öğününü karşılamaktadır. Ayrıca bazı okullar bu iki sistemi bir araya getirerek haftada bir gün tüm sınıfın öğününün bir veli tarafından, diğer günlerde ise her öğrencinin öğününün kendi velisi tarafından karşılanmasını uygun görmüştür.

Tablo 8: Paydaş Görüşlerine Göre Aidat-Öğün Sistemi İlişkisi

Aidat Miktarı	Her veli kendi öğrencisine öğün hazırlıyor.		Öğünleri okul karşılıyor.		Her gün bir veli tüm sınıfın öğününü karşılıyor.		Haftada bir gün bir veli tüm sınıfın öğününü karşılıyor.		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Alınmıyor	-	-	-	-	2	1,6	-	-	2	1,6
1-10 TL	2	1,6	-	-	-	-	-	-	2	1,6
11-15 TL	13	10,5	-	-	1	0,8	-	-	14	11,3
16-20 TL	43	34,7	-	-	2	1,6	3	2,4	48	38,7
21-30 TL	13	10,5	-	-	7	5,6	21	16,9	41	33,1
31-50 TL	4	3,2	-	-	9	7,3	-	-	13	10,5
51-200 TL	-	-	-	-	1	0,8	-	-	1	0,8
>200 TL	-	-	3	2,4	-	-	-	-	3	2,4
Toplam	75	60,5	3	2,4	22	17,7	24	19,4	124	100

Okulların yarısından fazlasında her veli kendi öğrencisinin öğününü karşılamaktadır. Bu şekilde hem aidatlar düşük seviyede kalmakta hem de okullara aşçı, mutfak malzemesi gibi ek masraflar çıkmamaktadır. Katılımcıların tamamı bu sistemin en sorunsuz yol olduğu kanaatinde birleşmiştir.

Velinin her gün kendi öğrencisine bir liste doğrultusunda beslenme çantası hazırlamasına alternatif olarak sunulan ve katılımcıların %17,7'si tarafından her gün, %19,4'ü tarafından ise haftada bir gün uygulandığı ifade edilen bir diğer sistem bulunmaktadır. Bu sistemde okul tarafından hazırlanan listeye sadık kalınmak koşuluyla bir veli bütün sınıfın öğününü hazırlamaktadır. Görüşülen 46 bayan

veliden 17'si bu sisteme sıcak bakmaktadır. Bayan veliler, her gün yemek hazırlamakla uğraşmak yerine, ayda bir gün sınıfa yemek hazırlamanın daha pratik ve mantıklı olduğunu ifade etmiştir.

Velilerin geneli bu sistemden memnun olmasına rağmen altı tanesi, bir velinin tüm sınıfa öğün temin ettiği sistemde öğretmenlerin gerekenden fazla miktarda gıda talep ettiğini ifade etmiştir. Aynı veliler bu fazlalıkların öğretmenlerce evlerine götürüldüğü iddiasında bulunmuştur. Bu konuyla ilgili olarak üç farklı okulda görev yapan öğretmenlerle yeniden irtibata geçilerek durum anlatılmış ve görüşleri sorulmuştur. Görüşülen sekiz öğretmenin tamamı, bu sistemde bazen yemeğin öğrencilere fazla geldiğini ve artan yemeklerin okulda görevli öğretmenlere ikram edildiğini belirtmiştir. Öğretmenler, görüşülen velilerden altı tanesi tarafından ortaya atılan, fazla yemeklerin eve götürüldüğü iddiasını reddetmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin bu konuda görüşlerin tamamını kapsayan ifadeleri şu şekildedir:

“Bazen gelmeyen öğrencimiz ya da az yiyen öğrencimiz olabiliyor. Artan yemeği de ziyan etmemek için öğretmen arkadaşlarımızla paylaşıyoruz.” Katılımcı 25, Bayan, Öğretmen.

“Şahsen görmedim ama fazladan yemek isteyip akşam yemeğini aradan çıkaran bayan öğretmenler olduğunu biliyorum.” Katılımcı 48, Bayan, Öğretmen.

4.3.1.2. Katılımcıların Okul İhtiyaçlarının Karşılmasına Dönük Alternatif Önerileri

Görüşülen idareci ve öğretmenlerin, okulların mevcut ihtiyaçlarının karşılanmasına dönük alternatif önerileri olup olmadığı yapılan görüşmede sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar öneriler şeklinde gruplandırılarak Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9: Okul İhtiyaçlarının Karşılmasına Dönük Alternatif Öneriler

Alternatif Öneri	Görüş Bildirenler					
	İdareci		Öğretmen		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Öğrenci başına ödenek gönderilmelidir.	18	51,4	17	48,6	35	61,0
MEB, ödenekleri arttırmalıdır.	18	56,2	14	43,8	32	56,1
Öğrencilerin eğitim setleri meb tarafından karşılanmalıdır.	9	32,1	19	67,9	28	49,1
Her okula kadrolu öğretmen yardımcıları atanmalıdır.	9	45,0	11	55,0	20	35,0
Kentin varlıklı kişilerinden bağışlar alınmalıdır.	4	28,6	10	71,4	14	24,5
Okulun fizikî ihtiyaçları karşılandıktan sonra, kalan masraflar velilerden alınmalıdır.	6	50,0	6	50,0	12	21,0
MEB, bütün okullar adına ihaleye çıkıp malzemeleri ucuza temin etmelidir.	5	45,5	6	54,5	11	19,2
Okul öncesi eğitim vakfı kurulmalıdır.	4	50,0	4	50,0	8	14,0
Okullara sponsor firmalar bulunmalıdır.	1	20,0	4	80,0	5	8,7

Not: Bir katılımcı birden fazla konuda görüş bildirebilir.

Tabloda görüldüğü gibi, katılımcıların alternatif önerileri dokuz ana başlık altında toplanmış ve istatistikî değerleri verilmiştir. Öğretmen ve idarecilerin önerileri daha çok MEB tarafından öğrenci başına para ödenmesi (%61,4), MEB'in mevcut ödeneklerinin artırılması (%56,1) ve eğitim setlerinin ilköğretim ve ortaöğretimde olduğu gibi (MEB, 2001) MEB tarafından karşılanması (%49,1) şeklinde olmuştur. Çeşitli okullarda görev yapan 10 öğretmen, velilerin eğitim setlerini almaya çok sıcak bakmadıklarını ifade etmiştir.

Okullarda öğretmenlerin yakındığı bir diğer husus “öğretmen yardımcısı” ya da “sınıf ablası” olarak da anılan personelin eksikliğidir. Görüşülen öğretmenlerden 21'i öğretmen yardımcılarının bir zorunluluk olduğunu; öğretmenlerin tek başlarına eğitim-öğretim ve çocukların bireysel ihtiyaçlarına yetişemediklerini belirtmiştir. Bu noktada Katılımcı 31'in ifadeleri dikkat çekmektedir:

“Öğrencilerin kişisel bakım ihtiyaçlarına yetişmek için sınıfı boşlamamız gerekiyor. Bu da hem disiplini hem ders akışını aksatıyor.” Katılımcı 31, Bayan, Öğretmen.

Konuyla ilgili olarak idareciler, öğretmen yardımcılarını hizmet alım ihalesi yoluyla temin etmek zorunda kaldıklarını, bu durumun da okul için ek bir masraf olduğunu ifade etmiştir. Bu sebeple görüşülen idarecilerden 5'i okullarında sigortasız olarak öğretmen yardımcısı çalıştırdıklarını, buna mecbur kaldıklarını vurgulamıştır. Katılımcı 120 bu konuda yaşanan sıkıntıyı genel hatlarıyla şu şekilde dile getirmiştir:

“Kanunlara aykırı da olsa sigortasız personel çalıştırmak zorunda kalıyoruz. Hiçbir ödenek olmadan, okulun tüm masraflarına ek olarak bir de sigorta ödemek bizi ciddi anlamda sarsar. Ya eğitim-öğretim hizmetleri aksayacak ya da bazı şeyleri farklı yollardan hallededeceksiniz, iş idarecilerin cesaretine kalıyor” Katılımcı 120, İdareci, Bay.

Okulların ayakta durabilmesi ancak yeterli bir bütçeye sahip olmalarına bağlıdır. Ülkemizdeki okulların sayısı göz önüne alındığında faal durumdaki 59739 (Okul Öncesi 4209) okula yeterli miktarda ödenek sağlanmasının ne derece güç olduğu anlaşılacaktır (MEB, 2011c: 48). Kentin varlıklı kişilerinden alınacak bağışlar okulların ihtiyaçlarının karşılanmasında etkili bir yol olabilir. Bu tarz bağışlar okulun daha kaliteli hizmet verebilmesi için harcandığı takdirde eğitim kalitesi yükselecektir. Katılımcıların %24,5'i bu görüşte olduklarını ifade etmişlerdir.

Görüşülen idarecilerin tamamı bağış yoluyla elde edilen gelirlerin büyük bölümünü okulun sıhî tesisat sorunları, kalorifer peteklerine takılan emniyet döşemeleri, duvardan duvara halılar, sandalyeler ve masalar gibi fizikî ihtiyaçların karşılanması için sarf ettiklerini belirtmiştir. İdareci ve öğretmenlerin %21'i okulların fizikî ihtiyaçlarının Millî Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmasının yerinde bir karar olacağını, kalan ihtiyaçların ise veliler tarafından rahatlıkla karşılanabileceğini savunmaktadırlar.

Katılımcıların %19,2'si Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ihaleye çıkılarak, okulların ihtiyaç duyduğu bütün malzemenin topluca alınmasının yüksek miktarda tasarruf sağlayacağı görüşünü savunmuştur.

Katılımcıların %14'ü okulların gelir sağlamanın bir diğer yolunun da "Okul Öncesi Eğitim Vakfı" kurulması olduğunu ifade etmiştir. Kurulacak bir vakıfla bütün bağışlar ortak havuza alınarak buradan ihtiyaç sahibi okullara dağıtılabilecek ve böylece okulların velilerden yasal olmayan taleplerinin ve girişimlerinin önüne geçilebilecektir. Ayrıca okullara sponsor (destekleyici) firma bulunması da katılımcıların %8,7'si tarafından desteklenen bir görüştür.

4.3.1.3. Okulca İstenen Malzemeler Hakkındaki Veli Görüşleri

Okullar öğrencilere eğitim-öğretim hizmeti sunabilmek için birtakım malzemelere ihtiyaç duymaktadır. Bu malzemelerin önemli bir kısmı velilerden talep edilmektedir. Velilerin bu konudaki görüşleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Velilerin Malzeme Listelerine Dönük Görüşleri

Veli Görüşü	Bay		Bayan		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Listeyi abartılı bulmuyorum; hepsi gerekli malzemeler.	17	25,4	32	47,8	49	73,2
Listeyi abartılı buluyorum; Çocuğuma gerekmeyecek birçok şey var.	1	1,5	8	11,9	9	13,4
Öğretmen istiyorsa gerekli olduğunu düşünüyorum.	3	4,5	6	9,0	9	13,5
Toplam	21	31,3	46	68,7	67	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde velilerin büyük çoğunluğunun (%73,2) malzeme listesinden şikâyetçi olmadığı görülmektedir. Ancak olumsuz görüş bildiren dokuz veli (%13,4) istenilen malzemelerin gereğinden fazla olduğunu ve bu durumun bütçelerine ağır geldiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda "Öğretmen İstiyorsa Gerekli Olduğunu Düşünüyorum." Görüşünde birleşen dokuz velinin de aslında malzemelerin ne kadar gerekli, ne kadar gereksiz olduğuyla ilgili fikri olmadığını, bu konuda öğretmen ne derse doğru kabul edeceklerini söyleyebiliriz.

Velilerin, listelerde yer alan "çamaşır suyu, yüzey temizleyici, koli bandı vb..." gibi kalemlerden şikâyetçi olmamaları ilgi çeken bir bulgu olarak değerlendirilebilir. İlgili mevzuata göre öğrencinin kişisel kullanımı dışında veliden hiçbir şey talep

edilemez. Buna rağmen velilerin hiçbiri bu duruma tepki göstermemiş, itirazı bulunan dokuz veli de bu duruma değinmemiştir.

5.Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde okul öncesi eğitim kurumlarının velilerden talepleri, bu talepler hakkındaki paydaş görüşleri ve yasal dayanakları ile taleplerin karşılanmasına dönük alternatif çözüm önerileri sunulmuştur.

5.1.Sonuç

Okul öncesi eğitim kurumları eğitim-öğretim süreci içerisinde velilerden “İlk Kayıt Ücreti”, “Malzeme Listesi”, “Aylık Ücret (Aidat)”, “Aylık Ücret Dışı Parasal Talepler” olmak üzere dört ayrı ana kalemde malzeme ya da parasal olarak taleplerde bulunmaktadır.

Bu talepler incelendiğinde ilk kayıt ücretinin tamamen kanun dışı olduğu görülmüştür.

İlk kayıt ücreti (bağış) kanun dışı olmasına rağmen görüşülen, aralarında öğretmen ve idarecilerin de bulunduğu 20 kişi (%16,0) isteğe bağlı ya da zorunlu olarak ilk kayıt ücreti tahsil edildiğini ifade etmiştir. Bu durum kanunların gerektiği gibi uygulanmadığını ve ilgili denetleme mekanizmalarının gerektiği gibi çalışmadığını göstermektedir.

Malzeme listelerinin, çamaşır suyu, yüzey temizleyici, çöp poşeti gibi öğrencinin doğrudan kişisel kullanımını dışında kalan bölümünün kanun dışı olduğu ancak geriye kalan taleplerin ilgili mevzuata (MEB, 2004) uygun olduğu görülmüştür.

Velilerin %86,5’i istenen malzeme listelerinin normal olduğu kanaatinde birleşirken %13,4’ü bu malzeme listesinin gereğinden fazla olduğunu ve bütçelerine ağırlık yaptığını belirtmişlerdir. Yasal mevzuat gereği velilerden tahsil edilen “aylık ücretlerin” okuldaki hizmetlerin karşılanmasında önemli rol oynadığı tespit edilmiştir.

Aylık ücretler kanunlara göre anasınıfı bulunan ilköğretim ve ortaöğretim okullarında sadece anasınıfı ihtiyaçlarına harcanabilir (MEB, 2004). Ancak araştırma bulgularına göre okul müdürlerinin bu gelirleri okulların farklı masraflarına harcadıkları anlaşılmaktadır. Aylık ücret dışında kalan parasal taleplerin tamamının ise mevzuata uygun olmadığı görülmektedir.

Okullar tiyatro, sinema ve gezi gibi sosyal etkinliklerin masraflarını velilerden talep etmektedir. Buna ek olarak eğitim-öğretim sürecinde kullanılacak olan eğitim setlerinin ücretlerini de velilerden tahsil etmektedirler. Kişisel kullanıma dönük materyal olması yönüyle bu paranın tahsilinde sakınca yoktur fakat bulgularda ifade edildiği şekilde bu setin fiyatının üstüne kâr konularak velilere satılması mevzuata aykırılık göstermektedir.

Mustafa CİNOĞLU, İsmail ARSLANTAŞ, Metin ÖZTÜRK

Görüşülen idareci ve öğretmenlerin %64,9'unun okulların giderlerinin velilerden toplanan malzeme ve ücretlerle karşılanmasından yana olduğu görülmüştür. Bu da okulların büyük oranda, velilerden malzeme ve ücret istemeye devam etmekten yana olduğunu göstermektedir.

Öğün sisteminin okullara göre, hatta okul içerisinde sınıflara göre farklılık gösterebildiği, yapılan görüşmeler neticesinde anlaşılmıştır. Masraflı bir hizmet olması nedeniyle okullardan sadece bir tanesi kendi mutfağından öğün ikramı yapmaktadır.

Sonuç olarak okul öncesi eğitim kurumlarında gerçekleştirilen eğitim öğretim ve diğer faaliyetler için önemli oranda finansal kaynağa ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bu finansal kaynağın temininde velilerin önemli katkıları bulunmaktadır. Bu durum veliler açısından okul öncesi eğitimin masraflı olduğunu göstermektedir.

5.2.Öneriler

Araştırmanın bulgu ve sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

1. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, okulların hesaplarına öğrenci başına ödenek gönderilebilir.
2. Millî Eğitim Bakanlığı, okul öncesi eğitime dönük ödeneklerin miktarını arttırabilir.
3. Öğrencilerin eğitim setleri, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında olduğu gibi, MEB tarafından karşılanabilir.
4. Okul öncesi eğitim okullarına yeterli sayıda ve nitelikli kadrolu öğretmen yardımcıları atanabilir.
5. Varlıklı ve hayırsever kişilerinden alınacak bağışlarla okullara destek olunabilir.
6. Millî Eğitim Bakanlığı, bütün okullara gerekli olan (malzeme listesinde de bulunan) malzemeler için ihaleye çıkarak bunları normalden çok daha ucuza temin ederek, ücreti velilerden tahsil edilmek kaydıyla okullara dağıtabilir.

Kaynakça

Koç, H. (2007). "Eğitim Sisteminin Finansmanı". *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 39-50.

MEB (2001). *Ücretsiz Ders Kitapları Dağıtımı*. Genelge No: 2001/62. Sayı: B.08.0.İGM.0.08.01.02/310.3-9773. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/986.html> adresinden 01.10.2011 tarihinde indirilmiştir.

MEB (2004). *Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği*. Resmî Gazete. Sayı: 2562. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25486_.html adresinden 01.10.2011 tarihinde indirilmiştir.

MEB (2006). 17. *Millî Eğitim Şurası*, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. http://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/surular/17_sura.pdf adresinden 05.10.2011 tarihinde indirilmiştir.

MEB (2010). *Okul Öncesinde Yapılacak Çalışmalar ve Uyulacak Hususlar*. Genelge No: 2010/31.Sayı:B.08.0.OÖG.0.72.03.00-010.06.02/1606. http://oogm.meb.gov.tr/mevzuat/genelge_2010_31.pdf adresinden 02.10.2011 tarihinde indirilmiştir.

MEB (2011a). *Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması genelgesi*. No: 2011/44. Sayı: B.08.0.OÖG.0.06.03.000/010.06-1984. <http://mevzuat.meb.gov.tr> adresinden 02.10.2011 tarihinde indirilmiştir.

MEB (2011b). *Öğrenci Kayıt ve Kabullerinde ve Diploma Karşılığı Bağış Alınmaması Hakkında Genelge*. Genelge No: 2011/40. Sayı: B.08.0.MÜB.003.00.00-010.06/577. <http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2011/mub/ogrencikayit2011.pdf> adresinden 02.10.2011 tarihinde indirilmiştir.

MEB (2011c). *Millî Eğitim İstatistikleri – Örgün Eğitim*. Ankara.

MEB (2012). *Okul-Aile Birliği Yönetmeliği*. Resmî Gazete. Sayı: 28199. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/okulailebirligi/okulaile.html> adresinden 15.02.2012 tarihinde indirilmiştir.

Resmî Gazete (24.06.1973). *Millî Eğitim Temel Kanunu*. No: 1739, Resmî Gazete. Sayı: 14574. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> adresinden 01.10.2011 tarihinde indirilmiştir.

Resmî Gazete (Haziran 2005). *Millî Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliği*. Resmî Gazete. Sayı: 2573. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25831_0.html adresinden 01.10.2011 tarihinde indirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). *Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi Madde 42*. <http://mevzuat.meb.gov.tr> adresinden 01.10.2011 tarihinde indirilmiştir.